

2. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Навчальний курс / [Б.О. Зайчук, О.Б. Зарудний, С.Б. Березіна, В.Т. Александров, С.М. Недбаєва]. – Київ: НВП «АВТ», 2004. – 256 с. (Інтегрований навчально-атестаційний комплекс).

Яцюк Лілія Миколаївна,

студентка спеціальності 5.03050401 «Економіка підприємства»

Кам'янець-Подільського коледжу харчової промисловості

Національного університету харчових технологій

Науковий керівник: к.е.н., зав. економічного відділення Толстопятова Д.Г.

ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Перехід України на ринкові моделі господарювання, вплив на її економіку інтеграційних процесів, а також перебудова структури відносин між основними елементами фінансової системи істотно змінили умови існування сектору домашніх господарств, які отримали можливість самостійно визначати напрями своєї фінансової поведінки, в тому числі й стосовно власних заощаджень і заощаджувальної поведінки населення.

Заощадження – це частина грошових доходів населення, що формується за рахунок вільних грошових коштів, які утворюються внаслідок зменшення поточного особистого споживання, і призначена для того, щоб забезпечити потреби у майбутньому [1, с. 85].

У сучасній ринковій економіці в Україні заощадження населення є одним із основних джерел грошових капіталів, які розподіляються фінансовою системою у формі кредитних ресурсів держави та сектору корпорацій. Заощадження в пенсійних і страхових фондах, банках забезпечують ті кошти, з яких і здійснюють запозичення. Проблема формування та збільшення заощаджень домогосподарств є вкрай актуальною, особливо з огляду на необхідність залучення фінансових активів населення під час посткризового

відновлення економіки. За низького рівня іноземних інвестицій саме заощадження населення стають основним джерелом інвестиційних коштів, необхідних для забезпечення сталого економічного розвитку держави. Це, своєю чергою, й обумовлює необхідність активізації вітчизняних досліджень механізмів дії ключових визначників особистих заощаджень у ринковій економіці. Соціологічні дослідження свідчать, що фінансова грамотність населення стабільно низька. Втім, за словами банкірів, звички заощадження формуються в українців якраз під час економічного спаду.

Існують такі шляхи збереження заощадження населення під час економічної кризи:

1) Готівка. За даними Erste Group, це найбільш просте знаряддя накопичення цінностей використовує більше 50% українців. Для порівняння: готівкові заощадження має третина чехів, словаків та угорців, і лише 4% австрійців. Зрештою, готівка може бути і ризикованим інструментом, якщо це, наприклад, гривня. Зараз на неї тиснуть з усіх сторін. З одного боку, в Україну надходить менше валюти через послаблення попиту на українську продукцію на світових ринках і уповільнення іноземних інвестицій. З іншого - населення продовжує активно скуповувати долари та євро, незважаючи на "ноу-хау" НБУ. Тобто гривня поза грою. Тому, у будь-якому разі, складати гривню "під матрацами" на тлі суцільних розмов про девальвацію не досить розумно.

2) Іноземна готівка. Інша річ - євро і долар. Їм українці довіряють, і на цю віру не здатні вплинути ні боргові проблеми євро зони, ні дефіцит бюджету США, який вимірюється трильйонами доларів. Тимчасом міжнародні інвестори обирають для страхування ризиків швейцарський франк та японську єну. Зазвичай обвалення світових фондових майданчиків супроводжується високим попитом на ці валюти. Для пересічного ж українця це доволі екзотичний інструмент, і не всі банки можуть продати йому франк чи єну. Такої валюти небагато. До того ж, громадянам незручно з нею працювати. Там зазвичай велика різниця між купівлею і продажем, тому можна багато втратити, якщо не торгувати нею постійно. Загалом, фінансисти люблять говорити про

неприпустимість зберігання всіх "яєць" в одному "кошику". Ймовірно, заощадження у кількох валютах - правильна стратегія, і патріоти можуть одну з частин зробити гривневою. Втім, у разі кризи будь-яка валюта - і навіть всі вони - може знецінитися.

3) Золото. У буремні часи цей дорогоцінний метал може бути надійною альтернативою нестабільним валютам, тому його вважають головним індикатором погіршення ситуації в економіці. У найближчі роки можна чекати подорожчання металу до 2000-2300 доларів за унцію. Втім, золото дорожчає не перший день - цей "марафон" триває уже 11 років. З моменту оприлюднення першого звіту щодо золота п'ять років тому ціна на нього зросла на 140%. Проте чи повірить населення владі? В Україні все можливо, і ніхто не застрахований від мораторію на купівлю-продаж золотих монет.

4) Депозити. В українських реаліях цей неризиковий інструмент може перетворитися на причину постійних стресів і серцевих захворювань. Нові страхи населення призвели до значного відтоку коштів з банків, номінованих у гривні. Фінансові установи масово підвищують гривневі депозитні ставки до 16-18% і надзвонюють клієнтам, пропонуючи різні вигоди. Влада може девальвувати гривню лише тоді, коли знову введе мораторій на дострокове повернення депозитних вкладів. У той же час, сьогодні превалює тенденція заміни гривневих депозитів на валютні. Втім, ставки за останніми рідко перевищують 9%. До того ж, більша частина депозитів - у доларах і євро, а ситуація у США та ЄС дає приводи побоюватися можливої девальвації і цих валют.

5) Нерухомість. Її фінансисти все частіше називають серед можливих активів для зберігання коштів. Схоже, не даремно. Придбання житла дозволяє здавати його в оренду і отримувати стабільний дохід без страху, що Нацбанк чи уряд щось заборонять. Утім, існує інший ризик - подальше падіння цін на нерухомість. За останні два-три роки ціни на столичне житло впали майже удвічі, нерухомість може дешевшати й далі. Звісно, купівля квартири - серйозне капіталовкладення, і не всі можуть собі це дозволити.

6) Цінні папери. Вони традиційно вважаються найбільш ризиковими інструментами для заощадження. Купувати акції і облігації необізнаним інвесторам без допомоги професійних трейдерів не варто. На українському ринку цінних паперів торгувати удвічі небезпечніше. По-перше, він ще досить нерозвинутий. По-друге, Комісія з цінних паперів і фондового ринку - державний регулятор, який відповідає за цей сегмент економіки, час від часу збільшує збитки інвесторів суперечливими рішеннями на кшталт заборони на торгівлю акціями окремих підприємств.

7) Екстремальні інструменти. Для бажаючих по-справжньому ризикнути є кілька варіантів. Один з них - реінкарнований МММ. "Щасливий калькулятор" запевняє: вклавши у піраміду тисячу доларів, за рік можна отримати в 40 разів більше. Який банк або інвестиційна компанія здатні таке запропонувати або навіть просто пообіцяти?

8) Ще один спосіб - відкрити власну справу. На тлі нового Податкового кодексу і прогнозованого зменшення попиту населення на товари і послуги під час кризи це буде дуже сміливе рішення [2, с. 25-26].

У період кризи частка продажу товарів в Україні збільшилась більш як у 2 рази. За результатами дослідження, здійсненого компанією Gfk Ukraine на замовлення проекту USAID "Розвиток ринків капіталу", в Україні: 53 % населення зберігає вільну готівку вдома – так би мовити "під матрацом", 42 % заощаджень у гривнях, лише 11 % – в іноземній валюті. За даними дослідження, на банківських картках і поточних рахунках у банках тримають свої кошти близько 12 % опитаних (сюди входять і зарплатні проекти), і лише 7 % населення, як спосіб заощадження коштів, обирають банківський депозит. Опитування показало, що 3 % українців вкладають гроші в купівлю землі, ще 2 % інвестують у нерухомість.

У сучасних умовах розвитку національної економіки найбільш актуальним для активізації економічного зростання є збільшення інвестицій з боку пропозиції капіталу. При незначному обсязі нагромадження капіталу в економіці заощадження є тим резервом, який здатний призвести до

економічного зростання. В першій фазі таке зростання може носити екстенсивний характер, але в процесі подальшого нагромадження капіталу включаться й інші фактори, зокрема технічний прогрес, які призведуть до інтенсивного зростання економіки.

Список використаних джерел

1. Мочерний С. В. Основи економічної теорії / С.В. Мочерний. — К.: Академія, 2002. — 336-359 с.
2. Уваров Ф.Д. Заощадження населення і ще інвестиції / Ф.Д, Уваров // Питання економіки. № 5. З. 25–33 с.